

LIBERAAL CHRISTENDOM

Reinder Tuitman

Dat woord alleen al: ‘liberaal’. Ik kreeg de sterk negatieve connotatie ervan – op het terrein van de kerk - aardig mee. Onlangs las ik nog eens wat er - ook nog in de Groninger Kerkbode van 13 oktober 1934, het herdenkingsnummer van de Afscheiding (1834) – geschreven werd over ‘die liberale prediking’, en die ‘liberale kerk’, waarmee de Hervormde Kerk werd betiteld. Iets ergers was haast niet voor te stellen, evenals ‘vrijzinnig’, veelal gebruikt in dezelfde context. Het had zo ongeveer dezelfde gevoelswaarde als ‘heidens’! Als uw scribent tot de ‘jaren des ondersheids’ is gekomen en zich ook gaat verdiepen in ‘liberaal geloven’, ontdekt hij warempel dat het zĳn wijze van geloven is, in de loop der jaren gevoed door (Bijbel)studie! Het gaat er hier niet om mijn ontwikkeling in dezen te beschrijven. Waar het mij wel om gaat is hier uit te spreken dat het boek dat onder redactie van Rick Benjamins, Jan Offringa en Wouter Slob uitkwam, één grote samenvatting is van ‘mijn jaren van geloven’, om de titel van het boek van Niek Schuman te citeren (Meinema Zoetermeer 2012). Ik zou ook kunnen zeggen: ‘Zoals de auteurs – naast de redactie: Klaas Douwes, Henri Frölich, Wilma Hartogsveld, Yvonne Hiemstra, Arne Jonges, Wilhelm Lagrouw, Alke Liebich en Sytze Ypma – dat liberale christendom omschrijven, inhoud geven, komt dat zo goed als overeen met mijn huidige staat van geloven.’

Dat laatste - ‘de huidige staat van’ – wekt mogelijk de indruk dat het om een constante zou gaan. Niets is minder het geval. De auteurs onderstrepen dat ook. Rick Benjamins zegt al in de eerste bijdrage (‘Waar wij ons bevinden. Een lokalisatie op de theologische landkaart’): *‘De liberale theologie [.....] is bedoeld voor mensen die hun eigen weg in denken en geloven zijn gegaan en nog steeds gaan’*. Zo’n uitspraak tekent al de beweging, de voortgang – soms de hapering, de stagnatie – in geloven. In het boek van Jan Offringa ‘God is niet te vangen’ (Skandalon; 2014), dat ook in de Kerkbode aandacht kreeg, kregen we dat behoorlijk mee: verscheidene gelovigen gaven getuigenis van hun vallen en opstaan waar het om (hun wijze van) geloven ging.

Nóg een uitspraak van Benjamins: *‘Een liberale theologie is een theologie die het evenwicht zoekt tussen geloof en rede.’* Parafrazerend: je wilt (graag) geloven met hart en ziel, óók met je verstand. Dat laatste heeft de kerk in de geschiedenis al te veel veronachtzaamd. Iets dat daarmee samenhangt is de vraag: ‘Geloof jij dat...?’, de openingszin in de bijdrage ‘Begrijpen’ van Arne Jonges. ‘Geloven dat ...’ zou beter vervangen kunnen worden door ‘Geloven in...’. Het laatste geeft veel beter aan het vertrouwen dat geloven eigenlijk inhoudt. Wat duidelijk naar voren komt – en in vrijwel alle bijdragen – is dat kerkelijke waarheden, zoals die door de eeuwen heen gebracht en vastgehouden werden – vandaag (maar natuurlijk al heel lang) ter discussie gesteld

mogen, wat zeg ik, móeten worden gesteld. Evenals ‘openheid van bestuur’ vandaag een groot goed heet, zou de oprechte vraag van vele gelovigen ook met openheid beantwoord moeten worden. Nog al te vaak horen we kerkmensen een vast en vertrouwd riedeltje aanheffen als zij over ‘hun geloof’ spreken. Is dat erg? Als we de visie in ‘Liberaal Christendom’ overwegen, is het antwoord: ja, dat is erg! Dat komt neer op het niet serieus nemen van moderne(re). *‘In een orthodoxe visie geldt doorgaans dat mensen zich laten vormen door de kerkelijke verkondiging en de christelijke traditie’* zo stelt Benjamins. En: *‘natuurlijk moet ook daar de kerkelijke verkondiging steeds opnieuw worden verwoord om bij de tijd te blijven [...]. Dat vereist een orthodoxe hermeneutiek, maar dat is er eentje die vooral wil vertalen en zo dicht mogelijk bij de bronnen blijft. Gevormd door de moderne of postmoderne context probeert de liberale gelovige juist in het hedendaags perspectief zichzelf te verstaan en te verstaan wat de traditie te zeggen heeft. De liberale gelovige kijkt dus niet vanuit de traditie naar de wereld, maar vanuit de wereld naar de traditie, [.....] die dan ook niet als een vanzelfsprekend totaalpakket kan worden overgenomen, maar steeds moet worden gewogen in het licht van moderne opvattingen van mensen met een eigen oordeelsvermogen’.*

Wij beseffen dat juist in orthodoxe kring aan dat ‘eigen oordeelsvermogen’ wordt voorbijgegaan. Zou de prediking in die kring mogelijk dáárom vandaag toch velen aanspreken omdat daar op hun eigen oordeelsvermogen geen beroep wordt gedaan?...

Een intrigerende bijdrage is die van Wouter Slob ‘De Bijbel als woord van God’. Hij belicht hoe in het protestantisme men zich vastlegde op de ‘oorspronkelijke tekst’, t.w. het Hebreeuws en Aramees (in het oude Testament) en het Grieks (in het Nieuwe Testament). Deze tekst vormt feitelijk een reconstructie, zegt Slob, want we beschikken niet over het origineel, afgezien van de vondst van de Dode Zee-rollen (vanaf 1948), die ons wel heel dicht bij sommige oorspronkelijke oudtestamentische teksten brachten. Of zou zo’n oorspronkelijke tekst helemaal niet bestaan? vraagt Slob zich af. Hij signaleert een gevaar: *fixeren op tekst plaatst ‘God’ op historische afstand*. De aanhalingstekens bij God geven al aan dat God in oude teksten anders werd verstaan dan vandaag. Slob vraagt ons: *aanvaarden we de Bijbel als gezaghebbend boek en hoe laten we die dan vervolgens tot ons spreken?* Met *‘de liefde is het doorslaggevend criterium voor enige schifting in Bijbelteksten’*, treedt hij in de sporen van kerkvader Augustinus. Slob zou wensen dat de Bijbel een levend woord wordt, géén dode letter (waarmee mensen elkaar om de oren slaan...). Slob ziet de voorganger in de eredienst liever als reflecterende gelovige die zich afvraagt hoe God stem kan krijgen in het heden. In de overwegingen van zo’n voorganger speelt dan niet alleen de Bijbel een rol, ook de culturele context van zijn eigen verkondiging. Overigens pleit Slob wel terdege voor theologische deskundigheid, zowel exegetisch, cultureel als pastoraal.

Alle medewerkers aan dit boek hebben zich verbonden in ‘Relivant’ en voelen zich verbonden met Op Goed Gerucht – beweging van moderne protestantse theologen – en de Vereniging van

Vrijzinnige Protestanten – beweging voor eigentijds geloven. Zij beschouwen dit boek als hun Vertrekpunt, waarin zij de manier van theologiseren beschrijven die hun voor ogen staat.

In de huidige wereld lijkt het mij van groot belang, dat – hóe de auteurs ook hechten aan Bijbel en traditie – zij niet God alleen dáárin ontwaren of willen erkennen. Ook in andere religies openbaart God zich. En we zien heel veel tekenen daarvan. Tenminste als we dat wat of diegene die wij als God aanduiden niet opsluiten in de christelijke benadering, in onze West-Europese kaders, in onze cultuur. Al jarenlang worden wij – ook in de christelijke kerk – gewaarschuwd voor een botsing van culturen en religies, sterker nog: wij zien die botsing gebeuren. Een boek als dit geeft m.i. een flinke aanzet tot voortgaande uitwisseling van gedachten, gevoelens aangaande traditie, religie, rituelen, cultuur. Die uitwisseling moet echt niet beperkt blijven tot orthodoxe en liberale theologie, of tussen verschillende kerkgenootschappen. Wij moeten – al was het maar uit lijfsbehoud – elkaar als mensen uit verschillende culturen en als gelovigen uit meerdere religies bevragen. De tijd dringt, meen ik stellig.

Zo goed als alle bijdragen in ‘Liberaal Christendom’ bieden daartoe een prima vertrekpunt: ‘Waar wij ons bevinden’, ‘Begrijpen’, ‘Waarheid’, ‘Boven onszelf uitstijgen door de Geest’, ‘Jezus’, Christus, belichaming van God’, ‘God laten bestaan’, De Bijbel, als woord van God’, De Bijbel, als gesprekspartner’, ‘Tussen sleur en spel’, ‘Gebed na gebed’, ‘Neem, eet, drink’, ‘Kerk’, ‘Iedereen is van de wereld’, ‘Vrijheid’, ‘Liefde’, ‘Seks’, Creativiteit’, ‘Gastvrijheid’

Het boek mag dan wel een vertrekpunt heten, wij zien het tevens een beetje als een tussenstop op een lange weg, want we zijn er nog lang niet. Dat laten de meest recente incidenten in de sfeer van de vluchtelingenstromen wel zien.

Ondertussen kan zo’n bundeling van gedachten, studie en beschouwingen ook menig gelovige verder helpen. Zo heeft uw scribent deze lectuur ook ervaren.

Reinder Tuitman (Middelstum) is hoofdredacteur.

Liberaal Christendom

Ervaren, doen, denken

Rick Benjamins, Jan Offringa, Wouter Slob (red.)

240 pag.; 21,90 euro.

Uitg.: SKANDALON, Vught.

ISBN 978 94 92183 21 7.